

hbo-masteropleiding
Islamitische Geestelijke
Verzorging
Europe Islamic University
of Applied Sciences

21 juni 2018

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van de opleiding	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Profiel instelling	8
3.3	Profiel opleiding	8
4	Opleidingsbeoordeling	9
4.1	Beoogde eindkwalificaties	9
4.2	Programma	11
4.3	Personeel	15
4.4	Voorzieningen	17
4.5	Kwaliteitszorg	18
4.6	Toetsing	20
4.7	Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	22
4.8	Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	22
4.9	Aanbevelingen	23
5	Overzicht oordelen	24
	Bijlage 1: Samenstelling panel	25
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	26
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	28
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	30

1 Samenvattend advies

De hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging van de Islamitische Universiteit Europa werd in 2015 als nieuwe opleiding geaccrediteerd. Het gaat om een deeltijdse opleiding gericht op een specifiek beroep ('geestelijk verzorger') dat in de Nederlandse samenleving traditioneel wordt vormgegeven vanuit een christelijke of humanistische levensbeschouwing. Gezien de huidige samenstelling van de bevolking is er duidelijk behoefte aan competente beroepsbeoefenaren van islamitisch stempel. De vergrijzing maakt de vraag naar geestelijke verzorging in zorginstellingen alleen maar groter. Sinds 2015 heeft de instelling (inmiddels Europe Islamic University of Applied Sciences genoemd) met stevige bestuurlijke en financiële turbulentie te kampen gehad en kwamen er signalen dat ook het onderwijsleerproces daarvan te lijden had. Een en ander heeft geleid tot de onderhavige herbeoordeling door een door de NVAO ingesteld deskundigenpanel. Het panel heeft zich de vraag gesteld of door de bestuurlijke verwikkelingen het onderwijsleerproces zodanig is verstoord dat de opleiding niet langer accreditatiewaardig zou zijn.

Het geheel overziende heeft het panel een dergelijke verstoring van het onderwijs niet kunnen vaststellen. Uit de documentatie, maar vooral uit de gesprekken met docenten, studenten en werkveldvertegenwoordiging, heeft het panel kunnen vaststellen dat de opleiding naar behoren functioneert. Evenals in 2015 het eerste panel komt ook het huidige panel tot de conclusie dat de opleiding voldoet aan de eisen van basiskwaliteit. Dat laat onverlet dat er verbeteringen wenselijk zijn. Het eerste panel heeft daarvoor destijds al een aantal aanbevelingen gedaan die intussen gedeeltelijk zijn gerealiseerd. Het huidige panel voegt daaraan enkele andere toe.

Qua beoogde eindkwalificaties en de oriëntatie, inhoud en vormgeving van het programma voldoet de opleiding aan de eisen. Men heeft op grond van opgedane ervaring het accent enigszins verlegd van kennis van normatieve islamitische tradities naar het aankweken van een goede beroepsattitude (empathie, vermogen met diversiteit om te gaan, zelfreflectie) en meer nadruk gelegd op het aanleren van onderzoekcompetenties. In beide gevallen is dat een welkome verbetering.

Wat de aansluiting bij de kwalificaties van de instromende studenten aangaat, heeft het panel vastgesteld dat door een verdere intensivering van het pre-master traject (waarvoor de instelling zich grote moeite getroost) een nogal diverse instroom aan studenten in staat wordt gesteld zich passende startcompetenties te verwerven.

De bestuurlijke turbulentie heeft gevolgen gehad voor de personele bezetting. Het onderwijsmanagement is deels nieuw ingericht en het docententeam is qua personele samenstelling gewijzigd. Het panel heeft met de huidige staf in een open en constructieve sfeer van gedachte gewisseld en een goede indruk gekregen van zijn professionele taakopvatting. Qua inzet en toewijding aan de opleiding en haar studenten scoort de staf zonder meer hoog.

De omvang van de docentenstaf en de geboden ondersteuning zijn in overeenstemming met het aantal studenten, de vakbekwaamheid van de staf is toereikend, al blijft verdere ontwikkeling gewenst. Op het punt van personeelsbeleid blijken de geplande functioneringsgesprekken en bijscholingsactiviteiten in de verdrinking te zijn gekomen. Die moeten duidelijk weer actief opgepakt worden door de huidige directie.

Ten aanzien van standaard 11 (materiële voorzieningen inclusief bibliotheek) heeft het panel geconstateerd dat de digitale werk en leeromgeving niet (meer) functioneert en de toegang tot specifieke vakliteratuur lastig is. Studenten die aan hun werkstukken bezig gaan, hebben geen gemakkelijke werkbibliotheek of digitale toegang. Dat werd ook in

2015 vastgesteld als tekortkoming. Hoewel de directie meedeelde op heel korte termijn met verbeteringen te komen, moet het panel op dit punt vaststellen dat men tot nu toe onvoldoende voorzieningen beschikbaar stelt aan studenten.

De studiebegeleiding functioneert goed mede in aanmerking genomen dat het studentenbestand weliswaar klein maar ook nogal divers is. Het onderwerp toetsing had de bijzondere aandacht van het eerste panel. Nu is gebleken dat de toetspraktijk en de rol van de examencommissie zich goed hebben ontwikkeld.

De opleiding onderkent de betekenis van een regelmatige, goed gestructureerde kwaliteitszorg. In 2015 stelde het panel vast dat de opleiding voldoet qua kwaliteitszorg aan redelijkerwijs te stellen kwaliteitseisen. Het huidige panel is het daarmee eens maar noteert ook een aantal verbeterpunten. Ook relatief kleine opleidingen hebben een stelselmatige informatieverzameling en beoordeling van studievoortgang nodig, inclusief een meting aan streefdoelen. Nu gebeurt dat nog te weinig gestructureerd. Voor beroepsopleidingen is een geregeld overleg met vertegenwoordigers van het werkveld van groot belang. Dat overleg is in de periode van de bestuurlijke verwikkelingen in het ongerede geraakt. Men bouwt het nu weer op.

Het panel is tot de slotsom gekomen dat de kwaliteit van de hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging aan de maat is en adviseert de NVAO de gestelde vraag naar de voortgezette accreditatiewaardigheid positief te beantwoorden. Daarbij doet het panel wel een aantal aanbevelingen.

Enerzijds gaat het daarbij om aanpassingen die de opleiding al aan het uitvoeren is (zoals de herinrichting van een raad van advies die het brede, gevarieerde werkveld vertegenwoordigt en de gebruikelijke functioneringsgesprekken met en de nascholing van de onderwijsgeevenden), anderzijds om aspecten die ook in 2015 werden gesignaleerd en nog steeds actueel zijn (het verhogen van het niveau van beheersing van de Nederlandse taal, en het beschikbaar stellen van een adequate literatuurvoorziening ten behoeve van onderzoek en onderwijs).

Als een relatief kleine opleiding (een beperkt aantal studenten en een kleine staf) met een hoge graad van toewijding en inzet van betrokkenen kenmerkt de beoordeelde opleiding zich door veel persoonlijke aandacht voor de studerenden en veel maatwerk. Desalniettemin verdient het naar het oordeel van het panel aanbeveling de interne kwaliteitszorg sterker te structureren door een stelselmatige informatieverzameling en beoordeling van de studievoortgang, met inbegrip van een vergelijking met de geformuleerde streefdoelen.

Den Haag, 21 juni 2018

Namens het panel ter beoordeling van de accreditatiewaardigheid van de opleiding hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging van de Europe Islamic University of Applied Sciences.

dr. Sijbolt Noorda
(voorzitter)

drs. Suzanne den Tuinder
(secretaris)

2 Werkwijze panel

Op 27 februari 2015 heeft de NVAO de verzwaarde toets nieuwe opleiding van de hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging van de Islamitische Universiteit Europa als positief beoordeeld. Op 31 juli 2015 heeft de NVAO een gewijzigd besluit met dezelfde strekking vastgesteld. Op 10 oktober 2017 heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de Tweede Kamer bericht over het rapport van bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over de financiële en bestuurlijke continuïteit van de instelling. Aanleiding hiervan was een onderzoek van de FIOD naar mogelijke fraude bij fondsenwerving door toenmalige leden van het stichtingsbestuur van de instelling.

Naar aanleiding van de bevindingen in het rapport en klachten aan de Inspectie over de organisatie van de start van het onderwijs in het studiejaar 2017-2018 heeft de NVAO, gezamenlijk met de Inspectie van het Onderwijs, de minister verzocht om de accreditatiewaardigheid van de geaccrediteerde opleiding hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging te onderzoeken in het kader van de advisering aan de minister over intrekking van de accreditatie zoals vermeld in artikel 5a.12b van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). De minister heeft bij brief van 14 december 2017 de NVAO verzocht dit onderzoek uit te voeren. In de wet is de NVAO aangewezen om een dergelijk onderzoek uit te voeren en de minister te adviseren.

De NVAO heeft daartoe een panel van deskundigen benoemd met de volgende samenstelling:

- Dr. Sijbolt Noorda (voorzitter), ex-voorzitter College van Bestuur van de Universiteit en Hogeschool van Amsterdam en ex-voorzitter van de VSNU; adviseur en bestuurder van diverse organisaties in het hoger onderwijs in Nederland en daarbuiten;
- Dr. Yaser Ellethy, universitair hoofddocent en directeur van het Centrum voor Islamitische Theologie (CIT) van de faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam en voormalig gast-hoogleraar aan de Université de Strasbourg, Frankrijk
- Dr. Bert de Vries, voormalig coördinerend inspecteur middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs bij de Inspectie van het Onderwijs en daarvoor coördinerend beleidsmedewerker bij de directie BVE van het Ministerie van OCW;
- Drs. Jamila Zacouri, geestelijk verzorger bij Haaglanden MC en Parnassia en tevens voorzitter van de sector Islam van de Vereniging voor Geestelijke Verzorger (VGVZ). Zij doceert ook bij het Leids Universitair Medisch Centrum aan verpleegkundigen.
- Diana van Wanrooij, student-lid, studeert aan de wo-master International and European Law van Tilburg University en de masteropleiding Law and Technology van Tilburg University.

Het panel werd bijgestaan door dr. Thomas de Bruijn en drs. Irma Franssen, beleidsmedewerkers NVAO, procescoördinatoren en drs. Suzanne den Tuinder van Odion Onderzoek, secretaris.

De opdracht aan het panel was te beoordelen of een toets nieuwe opleiding van de opleiding op dit moment tot een positief resultaat zou leiden. De beoordeling is uitgevoerd op basis van het kader van de verzwaarde uitgebreide Toets nieuwe opleiding zoals

opgenomen in de Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van 6 december 2010 (Stcrt. 2010, nr 21523) met inbegrip van de wijzigingen in hoofdstuk 9 en 10 vastgesteld op 24 november 2011 (Stcrt. 2011, nr 21131) en het Protocol verzwaarde toets nieuwe opleiding (erkenning als 'rechtspersoon voor hoger onderwijs') van de NVAO (augustus 2010). Dit kader was geldig ten tijde van de eerdere toets nieuwe opleiding in 2015 en lag ten grondslag aan het besluit van 27 februari 2015 (en de wijziging hiervan op 31 juli 2015). Omdat het destijds ging om een verzwaarde toets nieuwe opleiding in het kader van het verkrijgen van de status van rechtspersoon hoger onderwijs heeft het panel tevens het Protocol verzwaarde toets nieuwe opleiding van de NVAO van augustus 2010 gebruikt. Destijds zijn, conform het Protocol, eindwerken in de vorm van scripties beoordeeld. Het huidige panel heeft het gerealiseerd niveau getoetst aan de hand van beschikbare toetsen en opdrachten.

De NVAO heeft het panel het informatiedossier ter beschikking gesteld dat de instelling op 14 juli 2014 heeft ingediend voor de verzwaarde toets nieuwe opleiding. De NVAO heeft de instelling bij brief van 6 februari 2018 aangegeven welke documentatie zij diende aan te leveren voor de beoordeling. De brief noemt de volgende documenten:

- Een actualisering van het informatiedossier van 2014, met daarin verwerkt:
 - een verantwoording van de daadwerkelijke implementatie van het onderwijs in de opleiding vanaf de accreditatie (juli 2015), conform het plan dat in het informatiedossier van de Toets Nieuwe Opleiding is beschreven;
 - een zelfkritische reflectie op de gevolgen voor het daadwerkelijk aangeboden onderwijs van de recente bestuurlijke en financiële verwickelingen die aanleiding zijn geweest het onderzoek naar de accreditatiewaardigheid in te stellen.
- Actualisering van de bijlagen bij het informatiedossier met betrekking tot: het organogram van de instelling; de beoogde docent-student-ratio; de tabel van het aantal contacturen.
- Voor alle standaarden van het beoordelingskader een actualisering van de gegevens en een zelfkritische reflectie op de bestuurlijke ontwikkelingen die aanleiding waren voor het onderzoek. Hieronder viel ook een steekproef van gemaakte toetsen uit meerdere vakken van de opleiding en eindwerken en de beoordelingsformulieren, met uiteenlopende scores.
- Ten behoeve van de beoordeling van standaard 16 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen heeft de NVAO gevraagd om een verklaring van de instelling of de garantie die in het informatiedossier van 2014 was opgenomen nog steeds geldt, een actualisering van de meerjarenbegroting in bijlage 10 van het informatiedossier, en een zelfkritische reflectie op de onderbouwing van de afstudeergarantie en de beschikbaarheid van financiële voorzieningen op de korte en middellange termijn.

De instelling heeft de documenten tijdig aangeleverd. De NVAO heeft wel om verduidelijking en aanvulling van de gegevens gevraagd. Dit betrof een overzicht van contacten met het beroepenveld; evaluaties van het huidige studiejaar; aanvulling van de ingevulde beoordelingsformulieren; nadere gegevens over de instroom van studenten en de studievoortgang; het aantal fte's per docent; een overzicht van het studieprogramma en lesrooster; de digitale leeromgeving.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 29 maart 2018 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor de instelling. Tevens heeft het panel een aantal vragen vastgesteld om aanvullende informatie om voorafgaand aan het locatiebezoek bij het panel aan te leveren. Dit betrof onder meer: de CV's van enkele (gast)docenten en de invulling van het organogram. Verder is de instelling gevraagd het beschikbare toetsmateriaal (gemaakte toetsen en beoordelingen) tijdens het locatiebezoek digitaal ter beschikking te stellen. Het panel heeft ook het programma voor het locatiebezoek besproken. In overleg met de instelling is dat nader ingevuld.

In bijlage 3 van dit paneladvies is een overzicht opgenomen van documenten die het panel heeft ontvangen. In een voorbereidend overleg aan de vooravond van het locatiebezoek, op 9 april 2018, heeft het panel de aanvullende informatie besproken en de vragen doorgenomen. Deze vragen zijn door de secretaris geïnventariseerd en zijn als input gebruikt voor het locatiebezoek.

Op 10 april 2018 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. De voorzitter van het panel heeft aan het eind van het locatiebezoek een aantal bevindingen met de instelling gedeeld. Het panel heeft daarbij gevraagd om enkele aanvullende documenten ten aanzien van de docenten en hun kwalificaties en de voortgang van studenten. Deze informatie is ontvangen en op basis hiervan heeft het panel, na consultatie per e-mail van alle panelleden, ten huize van de instelling op 22 april 2018 de voorlopige conclusies meegedeeld.

De secretaris heeft op basis hiervan een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd voor commentaar. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk zijn aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp en een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding gegeven. De instelling heeft het conceptrapport op 15 oktober 2018 toegestuurd gekregen voor controle van de feitelijke juistheid. De instelling heeft hierop gereageerd op 2 november 2018. De reactie van de instelling heeft niet geleid tot wijzigingen. Hiermee is het rapport van 21 juni 2018 definitief vastgesteld en aan de NVAO aangeboden op 11 november 2018.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	Europe Islamic University of Applied Sciences (op dit moment nog in CROHO geregistreerd als Islamitische Universiteit Europa)
Opleiding:	hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging (postinitieel)
Variant:	deeltijd
Locaties:	Rotterdam
Studieomvang (ECTS):	60 EC
Sector:	gedrag en maatschappij

3.2 Profiel instelling

De Europe Islamic University of Applied Sciences (hierna EIUAS) is een hbo-instelling die is opgericht in 2001 en zich richt op de studie van de islamitische beginselen en de Nederlandse maatschappij. EIUAS karakteriseert zichzelf als een onderwijsinstelling waarvan de activiteiten worden geïnspireerd door islamitische beginselen en waarden, die open staat voor kritische reflectie, onderzoek en dialoog. EIUAS wil via opleidingen bijdragen aan de ontwikkeling van de islamitische gemeenschap in Nederland en bij uitbreiding in de (West-) Europese samenlevingen die voor vergelijkbare vragen en uitdagingen staan. Binnen de opleidingen leren studenten de islam begrijpen vanuit de Nederlandse samenleving zodat zij na hun studie als deskundigen leidende, begeleidende of adviserende functies kunnen opnemen in de maatschappij en zo de verdere participatie en integratie van de islamitische gemeenschap in de Nederlandse samenleving helpen realiseren.

De instelling verzorgt tevens niet geaccrediteerde opleidingen in de Nederlandse, Turkse en Arabische taal alsmede via afstandsonderwijs, in diverse landen in Europa.

3.3 Profiel opleiding

De EIUAS begon in 2007 met het aanbieden van een opleiding voor Islamitische Geestelijke Verzorging. Sinds 2011 biedt zij de hbo-masteropleiding IGV aan. Het beroep van geestelijk verzorger wordt in Nederland traditioneel vooral vanuit een christelijke of humanistische traditie vormgegeven. De opleiding Islamitische Geestelijke Verzorging is er specifiek op gericht om het beroep van geestelijk verzorger vanuit islamitisch perspectief vorm en inhoud te geven.

De hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging wordt aangeboden als een tweejarige deeltijdse opleiding van 60ECTS. De opleiding telt momenteel 26 studenten. Het programma bestaat uit de volgende onderwijseenheden:

Jaar 1:

- Islamitische jurisprudentie voor geestelijk verzorgers in een Europese context (5 EC)
- Toegepaste psychologie (5 EC)
- Geestelijke verzorging als beroep (5 EC)
- Ethiek en geestelijke verzorging vanuit islamitisch perspectief (5 EC)
- Professionele gespreksvoering bij islamitische geestelijke verzorging (5 EC)
- Capita selecta (5 EC)
 - Vergelijkende godsdienstwetenschappen of
 - Maatschappelijke activering en gezinsbegeleiding

Jaar 2:

- Methoden en vaardigheden voor praktijkonderzoek (5 EC)
- Organisatie en management voor geestelijk verzorgers (5 EC)
- Stage en supervisie (10 EC)
- Afstudeeronderzoek (10 EC)

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523) met inbegrip van de wijzigingen in hoofdstuk 9 en 10 vastgesteld op 24 november 2011 (Stcrt. 2011, nr 21131) en het Protocol voor de verzwaarde toets nieuwe opleiding (erkenning als 'rechtspersoon voor hoger onderwijs') van de NVAO van augustus 2010.

Het kader wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op zeven vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Met welk programma?
3. Met welk personeel?
4. Met welke voorzieningen?
5. Hoe wordt de kwaliteit geborgd?
6. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
7. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze zeven vragen zijn vertaald in zeven onderwerpen en 16 standaarden. Over de standaarden geeft het visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de tweepuntsschaal.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van de opleiding in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Indien een opleiding niet volledig nieuw is of omgevormd wordt, worden bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De eindkwalificaties van de opleiding zijn door het panel in 2015 als voldoende beoordeeld. Het panel concludeerde destijds onder meer dat de opleiding een helder beroepsbeeld heeft

uitgewerkt en constateerde een sterke samenhang tussen de eindtermen, de Dublin-descriptoren en de opleidingsonderdelen.

Het huidige panel stelt vast dat de eindkwalificaties in grote lijnen identiek zijn aan die van 2015, maar dat kennis van regelgeving en rituelen is weggelaten en de onderdelen houding en communicatieve vaardigheden expliciet zijn opgenomen. De directie licht tijdens de gesprekken toe dat de ervaring heeft geleerd dat studenten niet altijd goed in staat blijken het eigen normatief perspectief los te laten en een bepaalde distantie te ontwikkelen. Zij ziet distantieontwikkeling als een belangrijke kwalificatie voor islamitische geestelijke verzorgers, die mensen met diverse geloofsovertuigingen moeten kunnen begeleiden. De opleiding heeft daarom de eindkwalificaties zo aangepast dat het aanleren van reflectief vermogen en van perspectief kunnen wisselen meer wordt benadrukt. Om hiervoor ruimte te maken in de opleiding heeft zij de kenniscomponent van regels en rituelen, die zij onverminderd belangrijk acht als basiskennis voor de islamitische geestelijke verzorger, nu ondergebracht in de pre-masterprogramma's voor studenten die op dit punt aanvullende kennis nodig hebben.

Momenteel is er binnen de instelling geen functionerend overleg met een vertegenwoordiging van het werkveld, hetgeen voorheen plaatsvond in de Raad van Advies. De huidige eindkwalificaties zijn om die reden nog niet besproken met het beroepenveld. Men is voornemens om weer een dergelijke Raad van Advies in te stellen en heeft hiervoor al de eerste contacten gelegd. De eindkwalificaties zullen met deze nieuwe Raad van Advies besproken worden.

Het panel heeft met de opleiding gesproken over het beroepsperspectief van islamitische geestelijke verzorger op hbo-master niveau. De directie geeft aan dat het opleidingsniveau van een GV traditioneel een universitaire master is, maar merkt dat dit onderscheid in de praktijk minder scherp wordt gemaakt en niet tot problemen leidt.

Overwegingen

Het panel heeft vastgesteld dat er binnen de eindkwalificaties een accentverschuiving is naar meer nadruk op beroepshouding en op onderzoek en reflectie. De argumentatie hiervoor door de opleiding gegeven vindt het panel plausibel. Het is van oordeel dat hiermee tegelijkertijd invulling is gegeven aan het advies van het vorige panel om de eindkwalificaties te thematiseren.

Het panel stelt wel vast dat er de afstemming met het werkveld enige tijd stil heeft gelegen. Het panel adviseert om met de nieuwe Raad van Advies de positie van Geestelijk Verzoorgers met een hbo-master en hun vooruitzichten in het beroepenveld helder vast te stellen en de informatie hieromtrent zowel bij voorlichting als bij begeleiding van intrede in de arbeidsmarkt helder aan studenten te communiceren.

Het panel is van oordeel dat de eindkwalificaties in voldoende mate zijn uitgewerkt en passend zijn voor de oriëntatie en het niveau van de opleiding. Ook in de vorige beoordeling zijn deze voldoende bevonden. De accentverschuiving is een goede invulling van het advies van het toenmalige panel. Het panel vindt dit opwegen tegen het gebrek aan structurele afstemming met het werkveld en komt daarom tot een positief oordeel op deze standaard.

Conclusie: voldoende

4.2 Programma

4.2.1 Standaard 2

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

Het panel van 2015 stelde vast dat de focus van de opleiding op de beroepspraktijk in verschillende opleidingsonderdelen tot uiting komt. Het panel sprak destijds zijn waardering erover uit dat studenten ook buiten het curriculum kennis kunnen maken met de beroepspraktijk. Tijdens de gesprekken heeft ook het huidige panel diverse voorbeelden gehoord van verbreding naar beroepenvelden als defensie en justitie, in de vorm van werkervaring van twee docenten en gastdocenten. Tevens zijn er gastcolleges van GV'ers uit het domein van zieken- en verpleeghuis, justitie en psychiatrie.

Het panel van 2015 concludeerde dat de onderzoekslijn in het programma adequaat was vormgegeven en studenten in staat stelt om onderzoeks- en rapporteringsvaardigheden te ontwikkelen die passen bij een professionele opleiding op masterniveau. Het panel stelt vast dat de in de toets nieuwe opleiding beoogde onderzoekslijn daadwerkelijk is gerealiseerd en al verder is doorontwikkeld.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de opleiding de oriëntatie op de beroepspraktijk zoals het panel die in 2015 voldoende heeft bevonden, daadwerkelijk heeft gerealiseerd. Tevens is de onderzoekslijn in de ogen van het panel voldoende verder ontwikkeld. Hoewel het zwaartepunt van de oriëntatie nog steeds ligt op het functioneren van de GV in de zorg, heeft het panel tijdens de gesprekken voldoende indicaties gekregen van een oriëntatie op de bredere beroepspraktijk.

Conclusie: voldoende

4.2.2 Standaard 3

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De opleiding heeft in het aanvraagdossier van 2015 de relatie tussen de opleidingsonderdelen en de eindkwalificaties beschreven. Het panel van 2015 was destijds van oordeel dat het curriculum in het algemeen en de individuele vakken in het bijzonder een hbo-masterstudent opleiden tot een startbekwame islamitische geestelijke verzorger. De opleidingsonderdelen, de samenhang en de positie van de verschillende vakken binnen het curriculum vond het panel destijds aan de maat. De opleiding geeft aan dat in de opleidingsonderdelen sindsdien geen noemenswaardige veranderingen zijn opgetreden (behoudens de accentverschuiving die in 3.1.1 werdesignaleerd).

Het panel van 2015 gaf destijds het advies om aandacht te besteden aan de leerdoelen per vak en hun relatie tot de eindkwalificaties van de opleiding. Momenteel beschikken alle vakken over een studiehandleiding waarin de leerdoelen zijn uitgewerkt.

Het panel heeft met de opleiding uitgebreid gesproken over de vertegenwoordiging van de verschillende beroepenvelden in het programma. De opleiding geeft aan dat er getracht wordt om ook aan beroepenvelden buiten de zorg en in andere instellingen dan verpleeg- en ziekenhuizen voldoende aandacht te schenken in de opleiding, onder meer door opdrachten en stages. De nieuw aangestelde manager onderwijs heeft daarvoor de nodige ingangen door zijn positie bij het Centraal Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO) dat zorg draagt voor de opleiding van islamitische geestelijke verzorgers bij defensie en in justitiële instellingen. Deze ervaring zegt hij mee te zullen nemen bij de verdere ontwikkeling van het curriculum om zo de thematische diversiteit te versterken.

De module 'methoden en vaardigheden voor praktijkonderzoek' werd voorheen direct voorafgaand aan de scriptie aangeboden. Deze is naar aanleiding van ervaringen van docenten en op advies van de examencommissie recentelijk aangepast en verplaatst naar het begin van de opleiding, waardoor studenten zich de basiskennis eerder in het traject eigen kunnen maken en hiervan profijt hebben in het vervolg van de opleiding. Ook de opzet van deze module is veranderd. Deze wordt nu in een workshopsetting gegeven, waarbij studenten worden begeleid in alle fasen van het onderzoek doen, en op elke fase afzonderlijk feedback krijgen van de docent. Voor huidige tweedejaarsstudenten biedt men extra coaching aan om de onderzoekvaardigheden op het juiste niveau te krijgen voorafgaand aan de start van de scriptie.

De beheersing van de Nederlandse taal door studenten is volgens docenten en vertegenwoordiging van het beroepenveld een punt van aandacht. Het panel heeft dit ook zelf kunnen vaststellen aan de hand van de werkstukken en stageverslagen die het heeft gelezen. De opleiding hanteert als eis dat studenten bij instroom het gebruikelijk vereiste NT2 niveau hebben, maar biedt in de opleiding geen gestructureerde mogelijkheid om dit niveau te verhogen. Wel is men bezig om buiten het curriculum om een cursus te ontwikkelen voor het verbeteren van Nederlandse taalvaardigheid.

Overwegingen

Op grond van hetgeen het panel heeft vastgesteld in de huidige documentatie en in de gesprekken tijdens het locatiebezoek, meent het dat het beoogde programma in voldoende mate is gerealiseerd. Het panel waardeert de systematische uitwerking van de leerdoelen per vak in de studiehandleidingen, waarmee de aansluiting van het onderwijs op de leerdoelen is versterkt. Het onderstreept het belang van de inspanningen om de variatie op het brede werkveld van de IGV beter in het programma tot uiting te laten komen. Het waardeert de wijze waarop de opleiding zoekt naar manieren om de onderzoekvaardigheden in een eerder stadium aandacht te geven in het programma.

Het panel constateert dat de opleiding de gebruikelijke taaleis (NT2) stelt maar dat een ondergrens van NT2 voor een hbo-master afgestudeerde te laag is. Het adviseert de opleiding dringend om in de pre-master waar nodig studenten naar een niveau van Nederlandse taalbeheersing te begeleiden dat passend is voor een hbo-master. Dit omdat het beroep van Geestelijke Verzorger veel communicatieve vaardigheden vereist.

Conclusie: voldoende

4.2.3 Standaard 4

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

In 2015 kwam het panel tot het oordeel dat de vormgeving van het programma aan de maat is en dat er sprake is van gevarieerde werkvormen en het stimuleren van een activerende studiehouding.

Het huidige panel stelt vast dat men gebruik maakt van hoorcolleges, werkcolleges, seminars, werkveldbezoeken, stages en workshops. Per onderwijseenheid worden er wekelijks lessen gegeven van 1,5 of 2 uur. De werkgroepen bestaan doorgaans uit 5-10 studenten. De kleinschaligheid van de opleiding zorgt volgens gesprekspartners voor veel persoonlijk contact met de docenten. Vanuit het werkveld heeft het panel vernomen dat stages een opbouw kennen van het meelopen aan het begin van de stage naar meer zelfstandigheid tegen het einde van de stageperiode. Er is regelmatig contact tussen opleider en stageverlener.

Overwegingen

Het panel sluit zich aan bij de conclusie van het panel uit 2015 dat de vormgeving van het programma aan de maat is.

Conclusie: voldoende

4.2.4 Standaard 5

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Studenten hebben doorgaans een achtergrond in theologie of beschikken over een sociaal-agogische vooropleiding. De examencommissie beoordeelt op individuele basis of studenten rechtstreeks kunnen instromen in de opleiding of dat zij een pre-masterprogramma dienen te volgen. In 2015 had de opleiding hiervoor twee pre-masterprogramma's ingericht. Inmiddels heeft zij dit uitgebreid tot drie verschillende programma's, met een omvang variërend van 60 tot 90 EC. Studenten kunnen dit pre-masterprogramma deels parallel volgen aan het masterprogramma. Het was voor het panel niet altijd duidelijk op welk moment (welk onderdeel van) de pre-master dient te zijn afgerond en welke voorwaarden worden gesteld aan het mogen volgen van vakken uit de masteropleiding.

De examencommissie geeft aan met het bestuur in gesprek te zijn over de toelatingseisen met betrekking tot taalvaardigheid; zij vraagt zich af of het NT2 niveau voldoende is als instroomeis in de opleiding, gezien de grote rol van gespreksvaardigheden, samenwerken en rapporteren in het beroep. Ook het werkveld onderschreef in de gesprekken het belang van goed Nederlands. Een aantal studenten geeft aan dat zij bij instroom in de opleiding het advies hebben gekregen om extra aandacht te besteden aan hun taalvaardigheid.

Overwegingen

Het panel ziet de instroomeisen als passend voor deze opleiding. Op alle niveaus in de instelling bestaat een duidelijk beeld welke studenten toelaatbaar zijn. De eisen zijn transparant en er zijn omvangrijke remediërende programma's ontwikkeld voor studenten die niet aan alle instroomeisen voldoen. De beschikbaarheid van verschillende pre-masterprogramma's getuigt volgens het panel van grote zorgvuldigheid in het instroombeleid. Het panel raadt de opleiding wel aan om meer duidelijkheid te scheppen op welk moment de overgang van pre-master naar master toegestaan is.

Gezien de eisen van de beroepspraktijk zowel in de communicatie met cliënten als met collega's, is het panel van oordeel dat het NT2 instroomniveau in de praktijk te laag is. Het adviseert dringend om de bestaande initiatieven voor aanvullende taalverwerving prioriteit te geven.

Conclusie: voldoende

4.2.5 Standaard 6

Het programma is studeerbaar.

Bevindingen

De studiebelasting is evenwichtig verdeeld over het programma en studenten hebben de mogelijkheid om het programma te versnellen of vertragen. Lessen worden op de zondagen verzorgd. Het panel van 2015 concludeerde dat het aantal contacturen per vak aan de ondergrens ligt.

Docenten bevestigen desgevraagd dat de start van het collegejaar 2017-2018 wat chaotisch verliep (als gevolg van de wisseling van opleidingscoördinator) doordat het rooster niet tijdig beschikbaar was. De vertraging heeft enkele weken geduurd en het onderwijs is vervolgens volgens planning uitgevoerd. Voor één vak is het niet tijdig gelukt een geschikte docent te vinden; dit vak is nu overgeheveld naar het tweede jaar. Studenten geven aan dat zij soms iets langer hebben moeten wachten voordat zij feedback kregen, maar dat wel alle vakken volgens het rooster worden gegeven.

Overwegingen

Het aantal contacturen is ten opzichte van 2015 niet toegenomen, terwijl dit door het vorige panel wel als aandachtspunt is benoemd. Ook het huidige panel is van mening dat het aantal uren volstaat, maar aan de ondergrens ligt. Het aantal contacturen dat is geprogrammeerd, wordt ook daadwerkelijk gegeven.

Het panel is van oordeel dat de instelling, ondanks de turbulente periode die zij heeft doorgemaakt, aantoonbare inspanningen heeft gedaan om studenten daarvan zo min mogelijk last te laten ondervinden. Het resultaat daarvan is dat de door studenten ervaren impact van de bestuurlijke turbulentie op de studeerbaarheid van de opleiding van zeer beperkte omvang is.

Conclusie: voldoende

4.2.6 **Standaard 7**

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen

Het programma van de opleiding Islamitische Geestelijke Verzorging wordt aangeboden als tweejarige deeltijdse opleiding met een totale omvang van 60 ECTS.

Overwegingen

Het panel concludeert dat de opleiding aan de formele eisen voldoet met betrekking tot omvang en duur van een professionele masteropleiding.

Conclusie: voldoende

4.3 **Personeel**

4.3.1 **Standaard 8**

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

De instelling wenst zich te onderscheiden door het creëren van diversiteit binnen het team wat betreft etnische achtergrond en religieuze tradities binnen de islam, diversiteit van landen waar een opleiding is genoten en kennis van het vakgebied. Het panel constateert dat het huidige docententeam in redelijke mate aan deze omschrijving voldoet. Minstens zo belangrijk is de constatering dat nadrukkelijk wordt uitgestraald en aangeleerd dat professionals in de GV in staat moeten zijn te werken met cliënten van diverse achtergrond.

Het panel van 2015 stelde vast dat de instelling duidelijke procedures heeft rond werving en selectie. De bestuurlijke situatie waarin de instelling de afgelopen periode verkeerde, maakte echter dat enkele docenten de instelling hebben verlaten. De directie geeft tijdens de gesprekken aan dat werving momenteel vooral geschiedt via bestaande netwerken. De selectie vindt plaats op vakken en academische achtergrond maar men geeft aan zich in de huidige situatie niet altijd strikt aan open wervingsprocedures te kunnen houden.

Het panel stelt vast dat er sinds 2016 geen functioneringsgesprekken zijn geweest en geen aanvullende professionaliseringstrajecten. De directeur, die verantwoordelijk is voor personeelsbeleid, meldt dat men het voornemen heeft deze weer op korte termijn in te plannen. Docenten zijn reeds op de hoogte van dit voornemen en vinden het logisch dat de tot voor kort bestaande praktijk weer worden opgepakt.

Overwegingen

Het panel van 2015 kwam destijds tot de conclusie dat het personeelsbeleid van de instelling gepaste regelingen bevat. Ook dit panel is van mening dat de elementen van het personeelsbeleid en de wijze waarop dit werd toegepast, passend zijn voor deze opleiding. Het concludeert tegelijkertijd dat functioneringsgesprekken, bijscholingsactiviteiten en wervingsprocedures in de afgelopen periode in de verdrinking zijn gekomen. De directie heeft aangegeven deze elementen weer actief te zullen oppakken en heeft ook reeds aanzetten gemaakt in die richting. Het panel adviseert de instelling hieraan prioriteit te geven.

Het panel constateert dat het docententeam in overeenstemming is met de visie van de instelling en dat de geworven docenten voldoende gekwalificeerd zijn. Hiertegenover staat dat de formele kant van het personeelsbeleid enige tijd heeft stilgelegen, maar dat er nu een goede aanzet is deze zaken weer op te pakken. Het panel vindt echter dat er op basis van de positieve bevindingen en de ingezette acties voldoende grond is voor het oordeel voldoende.

Conclusie: voldoende

4.3.2 Standaard 9

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding beschrijft in het huidige dossier dat docenten beschikken over kennis op academisch niveau in hun vakgebied en dat een aanzienlijk deel van de docenten werkzaam is in de relevante beroepspraktijk. Het panel stelt vast dat van de acht docenten er drie zijn gepromoveerd en twee bezig zijn met een promotietraject. Twee docenten hebben praktijkervaring als igv-er. In vergelijking met 2015 is de achtergrond van het docententeam wat verschoven van een nadruk op normatieve traditie naar meer nadruk op de agogische vakken.

Het panel heeft tijdens het bezoek veel toewijding ervaren bij docenten. Zij zijn erg gemotiveerd om de opleiding nieuw elan te geven, mede vanuit een overtuiging dat de opleiding een belangrijke toegevoegde waarde heeft voor het werkveld. Deze toewijding heeft het panel ook van studenten terug gehoord, die de docenten omschrijven als betrokken en goed benaderbaar. Ook zijn hierin de specifieke kwalificaties van de docenten ten aanzien van het vak dat zij doceren beter in beeld gebracht.

Het was het panel in eerste instantie niet helemaal duidelijk wat de relatie is tussen de beschikbare docenten en de verschillende vakken. Het heeft daartoe na het locatiebezoek aanvullende informatie van de opleiding ontvangen, waarin deze relatie op een meer inzichtelijke manier is aangegeven. Ook zijn hierin de specifieke kwalificaties van de docenten ten aanzien van het vak dat zij doceren beter in beeld gebracht.

Overwegingen

Het panel is, mede op grond van de aanvullende informatie over de kwalificaties van de docenten, van oordeel dat het docententeam momenteel adequaat is samengesteld en voldoende deskundig is om de opleiding te verzorgen. Het grotere accent op de agogische achtergrond van docenten ten opzichte van 2015 sluit volgens het panel goed aan bij de verschuiving naar meer nadruk op beroepshouding en op onderzoek en reflectie. De overweging van het panel van 2015 dat het naar de toekomst toe aangewezen is om het aandeel aan gepromoveerde docenten op te trekken, blijft onverminderd geldig. Tegen die achtergrond is het lopende promotietraject van enkele docenten een positief signaal.

Conclusie: voldoende

4.3.3 Standaard 10

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het docentencorps is ten opzichte van 2015 ingekrompen, een aantal docenten heeft de instelling verlaten. Op basis van vergelijking van het dossier uit 2014 en de lijst met huidige docenten die aan het panel is voorgelegd, stelt het panel vast dat vijf van de toenmalige docenten nu niet meer aan de opleiding zijn verbonden. Dit is niet in alle gevallen het gevolg van de bestuurlijke ontwikkelingen. De opleiding telt nu acht kerndocenten en maakt daarnaast gebruik van gastdocenten. De inkrimping van het docententeam heeft erin geresulteerd dat er bij de huidige docenten een groot beroep wordt gedaan op de vrijwillige tijdsinzet. De huidige docenten zijn hard bezig om te zorgen dat het onderwijsprogramma wordt verzorgd en verder wordt ontwikkeld. Studenten geven aan dat zij de kwaliteit van het onderwijs als voldoende ervaren en dat zij voldoende individuele begeleiding krijgen, bijvoorbeeld in het scriptietraject.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de omvang van de docentenstaf en ondersteuning adequaat is gezien het aantal studenten binnen de opleiding. Door de wijzigingen in de staf is de werkdruk van docenten hoger geworden. Docenten hebben ook gedurende de afgelopen periode voor continuïteit gezorgd in het onderwijs. Wel geeft het panel de opleiding mee dat het grote beroep dat wordt gedaan op docenten buiten hun aanstelling om, het docententeam als geheel kwetsbaar maakt. Het panel acht uitbreiding wenselijk.

Conclusie: voldoende

4.4 Voorzieningen

4.4.1 Standaard 11

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het vorige panel heeft de materiële voorzieningen als voldoende beoordeeld maar concludeerde dat de bibliotheek nog niet aan de maat was, vooral wat betreft vakliteratuur over geestelijke verzorging. De opleiding meldt dat hierin sindsdien nog geen stappen zijn genomen. Men lost dit op doordat docenten een selectie van relevante literatuur beschikbaar stellen aan studenten via een syllabus. In aanvulling daarop kunnen studenten gebruik maken van beschikbare Turkstalige of Arabischstalige literatuur. Studenten geven aan dat zij zelfstandig literatuur voor onderzoek verzamelen via docenten en via eigen contacten, bijvoorbeeld op stageplekken. Zij ervaren de toegang tot wetenschappelijke artikelen als beperkt. De digitale leeromgeving die er was, is momenteel niet meer functioneel. De opleiding meldt dat een nieuwe digitale leeromgeving per 1 mei zal functioneren.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de huidige manier waarop literatuur ter beschikking wordt gesteld wellicht kan volstaan voor het onderwijs, maar onvoldoende is voor studenten die zelf onderzoek verrichten, bijvoorbeeld voor hun scriptie. Studenten kunnen niet gemakkelijk

zelf op zoek naar geschikte onderzoeksliteratuur, een ervaring die essentieel is voor een masteropleiding. Het panel noteert dat dit punt in 2015 al nadrukkelijk is aangemerkt. Ook een digitale werkomgeving is momenteel niet functioneel.

Conclusie: onvoldoende

4.4.2 Standaard 12

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Voor elke onderwijsmodule bestaat een studiehandleiding, voor stages werkt men met een stagehandleiding en voor de afstudeerfase is een scriptiehandleiding beschikbaar. De website waarop deze documenten ook beschikbaar zijn is momenteel maar in beperkte mate operationeel.

Studievoortgang van studenten wordt bijgehouden in de studentenadministratie. Het panel heeft van de opleiding een overzicht ontvangen van de studievoortgang van studenten. Het panel heeft vastgesteld dat de studieresultaten van de studenten in alle opleidingen van de instelling worden vastgelegd. Het heeft de administratie bekeken en vergeleken met beoordeelde toetsen. Het panel stelt vast dat ook onvoldoendes en herkansingen zijn geregistreerd. Het overzicht dat het panel heeft gezien bevat geen nadere analyse van de voortgang. De registratie is voor zover het panel kan beoordelen doorgegaan in de periode van bestuurlijke crisis.

Studenten geven aan dat zij een contactpersoon hebben binnen de opleiding in de vorm van een mentor of dat zij terecht kunnen bij een docent of de opleidingscoördinator. Zij ervaren geen belemmeringen in het contact en geven aan dat docenten beschikbaar zijn wanneer ze worden aangesproken. Het panel heeft van studenten geen klachten gehoord dat ze niet geïnformeerd worden.

Overwegingen

Het panel concludeert, evenals het panel van 2015, dat de informatievoorziening over het opleidingsprogramma in orde is. Onderdeel daarvan was de digitale leeromgeving. Deze was ten tijde van de site visit niet meer operationeel. Toch constateert het panel dat de informatie die studenten van de opleiding ontvangen aansluit bij hun verwachtingen. De kleinschaligheid van de opleiding maakt dat studenten en docenten elkaar kennen en dat studenten hun docent makkelijk weten te vinden bij vragen. Het raadt de opleiding wel aan om de studievoortgang van studenten gestructureerder te bewaken en te analyseren wat studenten nodig hebben.

Conclusie: voldoende

4.5 Kwaliteitszorg

4.5.1 Standaard 13

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

Het panel van 2015 kwam tot de conclusie dat de instelling beschikt over een adequaat systeem van kwaliteitszorg. Het trof destijds een transparant systeem aan waar op alle niveaus werd gewerkt volgens de PDCA-cyclus, met gekwantificeerde en toetsbare streefdoelen. De kern van de onderwijsbeoordelingen was destijds dat studenten na afronding van elke module een gestandaardiseerde enquête invullen.

Het panel constateert dat het afnemen van deze onderwijsbeoordelingen in de afgelopen periode heeft stilgelegen en dat dit recentelijk weer is opgepakt. Beoordelingen worden volgens gesprekspartners weer regelmatig, doch nog niet altijd, afgenomen. Het gestructureerd analyseren en rapporteren moet nog op gang komen. Het panel stelt vast dat er sprake is van een kwaliteitscultuur onder docenten, die zich op de volgende manier uit. Docenten geven aan dat er wel aan het einde van elk semester gezamenlijk wordt teruggekeken. Er zijn besprekingen van de opleiding in docent-overleggen geweest; het panel heeft de verslagen gezien, ook gedurende de crisisperiode. Docenten reflecteren op hun eigen vak en waar nodig doen zij aanpassingen. Studentenevaluaties worden besproken in docentenvergaderingen. Het panel stelt vast dat er ook in de afgelopen periode verbeteringen in het curriculum zijn doorgevoerd, zoals de opzet en plek van de onderzoekmodule in het programma. Het panel stelt vast de instelling in het instellingsplan voor 2017-2023 'Geloof in de Toekomst', een aantal streefdoelen vaststelt voor uitval, rendement, de score goed op standaard 1 in bezoeken, de tevredenheid van studenten en medewerkers en het aantal studenten.

Overwegingen

Het panel ziet dat niet alle kwaliteitszorgprocessen in de afgelopen periode volgens planning zijn uitgevoerd, en dat kwaliteitszorg tijdelijk beperkt bleef tot een minimum, via het bespreken van de opleiding in docent-overleggen. De overige processen zoals deze zijn beschreven worden nu weer opgepakt en in ere hersteld. Beoordelingen worden weer regelmatig afgenomen en het panel heeft uit de gesprekken aanwijzingen gekregen dat ook de analyse en rapportage hiervan weer op gang zullen komen. Met inachtneming van de kleinschaligheid van de opleiding en de aantoonbaar aanwezige kwaliteitscultuur komt het panel met betrekking tot deze standaard tot een positieve afweging. Het raadt de instelling voor de ontwikkeling van haar onderwijskwaliteit aan cyclisch na te gaan of de geformuleerde streefdoelen voor de ontwikkeling van haar onderwijskwaliteit worden gerealiseerd.

Conclusie: voldoende

4.5.2 Standaard 14

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

In 2015 concludeerde het panel dat de betrokkenheid van de verschillende actoren binnen de opleiding aan de maat was. De opleiding beschikte destijds over een naar behoren functionerende examencommissie, opleidingscommissie en een werkveldadviesraad, de Raad van Advies. De opleidingscommissie heeft tot 2016 gefunctioneerd, evenals de Raad van Advies. Er is recentelijk weer een opleidingscommissie ingesteld die tevens functioneert

als medezeggenschap. De Raad van Advies is nog niet actief. Wel heeft men inmiddels in beeld wie men voor een doorstart van deze raad zou willen benaderen. De examencommissie heeft in de afgelopen periode naar behoren gefunctioneerd. Tijdens de gesprekken bleek er enige onduidelijkheid tussen directie en bestuur wie de leden van de examencommissie benoemt. Het panel constateert dat de examencommissie regelmatig bijeen komt en goed gestructureerd werkt. Het panel heeft een overzicht gezien van docenten die door de examencommissie als examinatoren zijn aangewezen.

Een aantal van de studenten die het panel heeft gesproken was in het vorige collegejaar lid van de Studentenraad. Zij geven aan dat zij destijds in gesprek zijn gegaan met bestuur en examencommissie over de bestuurlijke situatie en melden dat het vertrouwen inmiddels is teruggekeerd en dat zij positieve veranderingen zien.

Overwegingen

Niet alle commissies hebben in de afgelopen periode naar behoren gefunctioneerd. De examencommissie heeft echter wel gefunctioneerd conform haar opdracht en heeft het eindniveau van de opleiding bewaakt. Het panel constateert dat de eerdere structuren weer worden opgepakt en dat ook de opleidingscommissie weer geïnstalleerd is. Hoewel er vorig jaar geen formeel inspraakorgaan was voor studenten, zijn zij wel steeds geïnformeerd over de bestuurlijke situatie en hebben ze de mogelijkheid gekregen om hierover met de instelling in gesprek te gaan. Het panel concludeert dat ook in deze periode studenten actief betrokken zijn gebleven bij de gang van zaken in de instelling

De opleiding spreekt het werkveld momenteel via stagecontacten. Hoewel dit waardevolle informatie kan opleveren, doet het panel de aanbeveling om op korte termijn weer een Raad van Advies in te stellen om ook structureel contacten met het werkveld te onderhouden en de eindkwalificaties te kunnen afstemmen.

Conclusie: voldoende

4.6 Toetsing

4.6.1 Standaard 15

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Het panel van 2015 heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing, dat er duidelijke standaarden zijn en dat de examencommissie de kwaliteit borgt van de toetsen en de beoordelingen. Het eindniveau wordt bepaald aan de hand van stages en scripties. De eigen autoriteit van de examencommissie is door het panel van 2015 destijds hoog gewaardeerd en het beoordeelde de toetsen als van voldoende niveau. Het advies van het panel was om beoordeling systematisch te onderbouwen.

Het huidige panel stelt vast dat de examencommissie onverminderd actief is en goed functioneert. Leden van de examencommissie hebben een interne training gehad. Ook zijn er externen aangetrokken die in andere instellingen ervaring als lid van een examencommissie hebben opgedaan.

Het toetsbeleid, waaronder het vier-ogenprincipe, wordt in de praktijk goed gehanteerd. Voor toetsconstructie zijn er checklists en men werkt met antwoordformulieren. Per toets is een beoordelingsformulier beschikbaar waarmee de docent feedback geeft. Ook zijn er formats voor de beoordeling van stage en de eindschrijving. Het panel heeft een behoorlijk verschil gezien in kwaliteit van werkstukken en stelt vast dat die verschillen in de beoordeling door de docenten ook daadwerkelijk blijken.

Uit de voorliggende periode waren geen eindwerkstukken beschikbaar. Het panel heeft wel een steekproef van stageverslagen en tussentijdse toetsen bekeken. Het stelt vast dat de toetsen aan het begin van de studie vooral op reproductie zijn gericht. De toetsen die het heeft ingezien, beoordeelt het als adequaat. Het panel waardeert het reflecterend vermogen dat studenten tonen in de stageverslagen.

Het panel heeft uitgebreid met de opleiding gesproken over het geven van feedback. Het viel het panel op dat de aard en omvang van de feedback in de stukken die het heeft bekeken, zeer wisselend zijn. De onderbouwingen van de oordelen vindt het panel navolgbaar maar niet altijd even uitgebreid. De opleiding licht toe dat de feedback afhankelijk is van de mate waarin de student dit nodig heeft, dat men hiervoor geen vaste richtlijnen hanteert. Studenten melden het panel dat zij tevreden zijn over de feedback die zij van docenten krijgen - vaak per mail - en dat zij docenten als kritisch ervaren.

De werkveldvertegenwoordiging gaf aan positieve ervaringen te hebben met stagiaires en positief te staan tegenover het niveau van de studenten. De werkveldvertegenwoordiger prijst de openheid van de stagiaires naar andere religies en de goede pastorale houding en is van mening dat het niveau van de stagiaires acceptabel is voor een beginnend collega.

De opleiding beschikt momenteel niet over plagiaatsoftware; wel gaan docenten, onder meer via Google, na of bepaalde passages uit de eindwerkstukken al dan niet authentiek zijn.

Overwegingen

Het toetsbeleid en de werking van de examencommissie beoordeelt het panel, evenals het panel van 2015, als voldoende. De werkstukken van studenten die het panel heeft ingezien beoordeelt het als van wisselend niveau. Het panel ziet dit wisselend niveau gereflecteerd in de beoordeling door de opleiding zelf en kan zich vinden in deze beoordeling. Het ziet dit als aanwijzing voor een gezonde toetspraktijk. Het panel is positief over de scherpheid van de beoordeling en de eisen die gesteld worden. Het waardeert de kwaliteit van de beoordelingsformulieren.

Er waren geen eindwerken beschikbaar. Op basis van de tussentoetsen heeft het panel echter het vertrouwen dat het beoogde gerealiseerd niveau zal worden bereikt. Het panel beveelt aan om in alle gevallen structurele feedback te organiseren en werk te maken van intensievere plagiaatcontrole.

Conclusie: voldoende

4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.7.1 Standaard 16

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

Tijdens de gesprekken bevestigt de financieel directeur dat er voldoende financiële voorzieningen zijn om studenten de studie te kunnen laten afronden. De penningmeester en secretaris van de stichting hebben deze garantie namens het stichtingsbestuur schriftelijk gegeven. Het panel heeft deze garantie gezien.

Overwegingen

Het panel heeft zich een beeld gevormd van de financiële draagkracht van de instelling op basis van de afstudeergarantie, de meerjarenbegroting en de toelichting hierop, op een wijze die gebruikelijk is in een toets nieuwe opleiding. Op grond van deze toets stelt het panel vast dat de instelling studenten de garantie biedt om de opleiding te kunnen afronden. Het panel heeft geen reden om aan de afgegeven garantie te twijfelen.

Conclusie: voldoende

4.8 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel heeft geconcludeerd op basis van de ontvangen documentatie en de gevoerde gesprekken dat de opleiding accreditatiewaardig is. De kwaliteit van de hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging is voldoende. Ze voldoet op vrijwel alle standaarden aan de eisen. Hoewel de materiële voorzieningen ten behoeve van literatuuronderzoek niet toereikend zijn, heeft het panel goede redenen om aan te nemen dat in deze lacune voorzien wordt respectievelijk dat studenten aannemelijke alternatieven weten te vinden. Dit oordeel is conform de beslisregels in het voor deze beoordeling gehanteerde accreditiekader.

De overwegingen die in 2015 golden ten aanzien van de maatschappelijke betekenis van de opleiding en de professionele inhoud en uitvoering van het studieprogramma zijn onverminderd van toepassing. Ten opzichte van de situatie die in 2015 werd aangetroffen heeft de opleiding zich op belangrijke punten inhoudelijk verder ontwikkeld (meer aandacht aan de agogische aspecten van het beroep, een betere programmering van het aanleren van onderzoekvaardigheden, een uitgebreider maatwerk-voorbereiding in de pre-masterfase). Ook de toetsing is verder geprofessionaliseerd naar gangbare maatstaven.

De bestuurlijke turbulentie die is opgetreden na de accreditatie van 2015 heeft weliswaar geleid tot enkele personele wijzigingen en enige organisatorische discontinuïteit, maar men heeft zich snel herpakt en met een gedeeltelijk nieuwe personele bezetting constructief en professioneel de nodige maatregelen genomen. Van een noemenswaardige negatieve invloed van een en ander op het onderwijsleerproces en de studievoortgang is het panel niet gebleken.

Kortom, ook in 2018 is de kwaliteit van de hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging naar het oordeel van het panel aan de maat. Het adviseert de NVAO dan ook de gestelde vraag naar de voortgezette accreditatiewaardigheid positief te beantwoorden.

4.9 Aanbevelingen

Evenals het vorige panel heeft het huidige panel op een aantal punten aanbevelingen tot verbetering gedaan.

Enerzijds gaat het daarbij om aanpassingen die de opleiding al aan het uitvoeren is (zoals de herinrichting van een raad van advies die het brede, gevarieerde werkveld vertegenwoordigt en de gebruikelijke functioneringsgesprekken met en de nascholing van de onderwijsgeevenden), anderzijds om aspecten die ook in 2015 werden gesignaleerd en nog steeds actueel zijn (het verhogen van het niveau van beheersing van de Nederlandse taal, en het beschikbaar stellen van een adequate literatuurvoorziening ten behoeve van onderzoek en onderwijs).

Als een relatief kleine opleiding (een beperkt aantal studenten en een kleine staf) met een hoge graad van toewijding en inzet van betrokkenen kenmerkt de beoordeelde opleiding zich door veel persoonlijke aandacht voor de studerenden en veel maatwerk.

Desalniettemin verdient het naar het oordeel van het panel aanbeveling de interne kwaliteitszorg sterker te structureren door een stelselmatige informatieverzameling en beoordeling van de studievoortgang, met inbegrip van een vergelijking met realistische streefdoelen.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Programma	2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk	V
	3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten	V
	6. Het programma is studeerbaar	V
	7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma	V
3 Personeel	8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid	V
	9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma	V
	10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma	V
4 Voorzieningen	11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma	O
	12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten	V
5 Interne kwaliteitszorg	13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen	V
	14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken	V
6 Toetsing	15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		V

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

- Dr. Sijbolt Noorda (voorzitter), ex-voorzitter College van Bestuur van de Universiteit en Hogeschool van Amsterdam en ex-voorzitter van de VSNU; adviseur en bestuurder van diverse organisaties in het hoger onderwijs in Nederland en daarbuiten;
- Dr. Yaser Ellethy, universitair hoofddocent en directeur van het Centrum voor Islamitische Theologie (CIT) van de faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam en voormalig gast-hoogleraar aan de Université de Strasbourg, Frankrijk
- Dr. Bert de Vries, voormalig coördinerend inspecteur middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs bij de Inspectie van het Onderwijs en daarvoor coördinerend beleidsmedewerker bij de directie BVE van het Ministerie van OCW;
- Drs. Jamila Zacouri, geestelijk verzorger bij Haaglanden MC en Parnassia en tevens voorzitter van de sector Islam van de Vereniging voor Geestelijke Verzorgers (VGVZ). Zij doceert ook bij het Leids Universitair Medisch Centrum aan verpleegkundigen.
- Diana van Wanrooij, student-lid, studeert aan de wo-master International and European Law van Tilburg University en de masteropleiding Law and Technology van Tilburg University.

Het panel werd bijgestaan door dr. Thomas de Bruijn en drs. Irma Franssen, beleidsmedewerkers NVAO, procescoördinatoren en drs. Suzanne den Tuinder van Odion Onderzoek, secretaris.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie op 10 april 2018.

Locatie: Gebouw van de EIUAS, Statenweg 200 te Rotterdam

Programma:

8.30u - 9.15u Sessie 1 – gesprek vertegenwoordigers instellingsbestuur (Raad van Toezicht en Stichtingsbestuur)

Bestuur:

Dhr. A. El Baghdadi, (voorzitter)

Dhr. H. Gurcuoglu (penningmeester)

Mw. E. Bahcekapili (secretaris)

Dhr. C.G. Aydemirli (lid stichtingsbestuur)

9.15u - 9.30u Pauze

9.30u - 10.15u Sessie 2 – gesprek vertegenwoordigers opleidingsmanagement.

Directeuren en opleidingscoördinator:

Mw. F. Sag (algemeen directeur)

Dhr. B. Dogan (directeur onderwijs)

Dhr. V. Hut (directeur financiën)

Dhr. R. Bal (manager Nederlandstalig onderwijs en docent)

10.15u - 10.30u Pauze

10.30u - 11.15u Sessie 3 – gesprek docenten

Docenten:

H. Mahla; H. Bakir; R. Bal; M. Bougallab; Y. Celik; G. Muishout

11.15u - 11.45u Sessie 4 – gesprek Examencommissie/OC/Medezeggenschap

Examencommissie-leden: George Muishout; M. Isiksoy; T. Yildiz

OC/MR: M. Isiksoy en T. Yildiz

11.45u - 12.45u overleg panel tijdens lunch (*besloten*)

12.45u - 13.15u Sessie 5 – gesprek vertegenwoordigers werkveld:

Kees Verduijn, Specialist levensbeschouwelijke zorg Yulius voor Geestelijke Gezondheid, Dordrecht

13.15u - 13.30u Pauze

13.30u - 14.15u Sessie 6 – gesprek studenten in het eerste jaar van de opleiding

Rahime Saygili; Habibe Yilmaz

Ca. 14.15u - 15.00u Sessie 7 – gesprek studenten in het tweede jaar van de opleiding en alumni

Ismail Achachbar; Filiz Islekter; Nuray Topcu; Zubeyde Atasever; Emine Turhan; Ulker Ozzeybek;

15.00u - 15.30u Sessie 8 – tweede gesprek vertegenwoordigers bestuur/opleidingsmanagement

Dhr. H. Gurcuoglu (penningmeester)
Mw. E. Bahcekapili (secretaris)
Dhr. C.G. Aydemirli (lid stichtingsbestuur)
Mw. F. Sag (algemeen directeur) onder voorbehoud
Dhr. B. Dogan (directeur onderwijs)
Dhr. V. Hut (directeur financiën)
Dhr. R. Bal (manager Nederlandstalig onderwijs)

15.30u - 17.30u overleg panel (*besloten*)

17.30u beknopte terugkoppeling

Dhr. H. Gurcuoglu (penningmeester)
Mw. E. Bahcekapili (secretaris)
Dhr. C.G. Aydemirli (lid stichtingsbestuur)
Mw. F. Sag (algemeen directeur)
Dhr. B. Dogan (directeur onderwijs)
Dhr. V. Hut (directeur financiën)
Dhr. R. Bal (manager Nederlandstalig onderwijs)

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

De NVAO heeft het panel de volgende documentatie over de opleiding ter beschikking gesteld:

- Het informatiedossier van de Toets nieuwe opleiding van de opleiding hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging van de Islamitische Universiteit Europa van 14 juli 2014;
- Het panel advies IUE hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging van Islamitische Universiteit Europa van 8 januari 2015;
- Het (gewijzigd) accreditatiebesluit van de NVAO inzake de hbo-master Islamitische Geestelijke Verzorging van Islamitische Universiteit Europa van 31 juli 2015;
- Het NVAO beoordelingskader van 22 november 2011;
- Het NVAO-protocol Verzwaarde Toets Nieuwe Opleiding van augustus 2010;
- De notitie Panelsamenstelling en werkwijze van de NVAO van 21 oktober 2011.

De instelling heeft de volgende documenten ter beschikking gesteld aan de NVAO, die deze aan het panel heeft voorgelegd. De groepering is door de NVAO aangebracht:

A. Basisdocumenten

- Verantwoording NVAO: actualisering van het informatiedossier uit 2014 door de EUIAS met de verplichte bijlagen;
- EIUAS in het studiejaar 2017-2018; geactualiseerd overzicht van het curriculum en kerngegevens van de opleiding;
- Invulling organogram van de instelling met namen van de functionarissen.

B. Verschillende notities over de nieuwe bestuurlijke structuur en aanpak van de EIUAS:

- Notitie EIU Instellingsplan Geloof in de Toekomst;
- Overzicht commissies en raden;
- Notitie Plan van aanpak EIU;
- Notitie Procesbeschrijving onderwijs IUE 2017-2018;
- Notitie Bestuurlijke continuïteit;
- Beschrijving van de Raad van Advies.

C. Documenten over het onderwijs en de onderwijsleeromgeving

- Supervisiegid 2017-18;
- Handboek Curriculumcommissies IUE 17-18 definitieve versie;
- OER master Islamitische Geestelijke Verzorging 17-18;
- Studiegids hbo-master IGV 2017-18;
- Studiehandeling afstudeeronderzoek hbo-master IGV 2017;
- Studiehandeling CS Maatschappelijke activering en gezinsbegeleiding 2017;
- Studiehandeling Ethiek en geestelijke verzorging vanuit islamitisch perspectief 2017;
- Studiehandeling geestelijke verzorging als beroep 2017;
- Studiehandeling Islamitische jurisprudentie voor geestelijke verzorgers in een Europese context 2017;
- Studiehandeling Methoden en vaardigheden voor praktijkonderzoek 2017;
- Studiehandeling Professionele gespreksvoering bij IGV 2017;
- Studiehandeling Stagehandleiding HBO-Master IGV 2017;

- Studiehandeling Toegepaste psychologie 2017;
- Studiehandeling Topics in IGV 2017;
- Studiehandeling Vergelijkende godsdienstwetenschappen 2017;
- NL Studenten 2015-2018.

D. CV's van de docenten

- Overzicht van de docenten 2017-2018 master deeltijd IGV
- Procesbeschrijving Bedrijfsvoering IUE 17-18 def

E. Documenten over de kwaliteitszorg, de toetsing en gerealiseerde leerresultaten

- Kwaliteitszorgbeschrijving EIUAS;
- Notulen van overleggen van docenten;
- Overzicht van contacten met het beroepenveld;
- Overzicht besluiten examencommissie 2017;
- Handboek examencommissie EIU 2017-18;
- Handboek Opleidingscommissie en MR IUE 17-18 def;
- Handboek surveilleren (examencommissie) IUE 17-18;
- Handboek toetscommissie IUE 17-18 def;
- Toetsbeleid hbo-master IGV deeltijd 2017-2018;
- Fraude- en plagiaatregeling;
- Lijst examinatoren 2017 HBO-Master;
- Selectie van toetsen, opdrachten en stageverslagen, inclusief de gemaakte toetsen en beoordelingsformulieren;
- Uittreksel uit de registratie van behaalde toetsen en tentamens van de studenten in de master- en pre-masteropleiding;
- Overzicht van de studievoortgang van studenten.

F. Financiële garantiestelling

- Begroting collegejaar 2017-2018;
- Kaderbrief 2017-2018;
- Afstudeergarantie en garantie financiële voorzieningen ondertekend door het stichtingsbestuur

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Alle gemaakte toetsen en opdrachten sinds 2016.
- Rooster van het onderwijs in de masteropleiding IGV.

Overige documenten (na de site visit)

- Bijstelling van het overzicht van de studievoortgang van studenten;
- Bijgesteld overzicht van de docenten en hun kwalificaties;
- Bijgestelde lijst van Examinatoren 2017.

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
ECTS	European Credit Transfer System
EIUAS	Europe Islamic University of Applied Sciences
GV	Geestelijk verzorger
hbo	hoger beroepsonderwijs
IGV	Islamitische Geestelijke Verzorging
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
PDCA	Plan-Do-Check-Act
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op de beoordeling van de accreditatiewaardigheid van de hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijk Verzorging van de Europe Islamic University of Applied Sciences.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 00
E info@nvao.net
W www.nvao.net

Dossiernummer 006287